

Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасы

Нақты жағдайларда прокурорлардың іс-әрекеттерінің қадамдық алгоритмі

Нұр-Сұлтан, қаласы 2018 жыл

ҚАЖ МЕКЕМЕЛЕРІНДЕ ТЕКСЕРУ ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕГІ ПРОКУРОРДЫҢ ІС-ӘРЕКЕТІ

Қадам 1. Сотталғандардың конституциялық құқықтарын қамтамасыз ету мақсатында мекеменің тұрғын үй және өнеркәсіп аймақтарын аралап шығу. Ұстаудың коммуналдық-тұрмыстық жағдайларының (тұратын орындарының, санитарлық тораптардың, суық, ыстық судың, монша-кір жуу комбинатының болуы) сақталуын, сотталғандарды айыпнұл үй-жайларына (тәртіптік изоляторға, жалғыз адамдық камераға, ұстаудың қатаң жағдайларына) қамаудың заңдылығын, тамақтану, заттай қамтамасыз ету және медициналық қызмет көрсету сапасын тексеру. Пошта жәшіктерінен сотталғандардың өтініштерін аптасына кемінде бір рет алу.

- * Қадам 2. ИТҚЖ жағдайын және БӨП қызметін, оның ішінде тексеру тобының жұмысын тексеру (ІІМ №12 (ҚБП) 11.01.2017 ж. бұйрығы).
- * Қадам 3. Түзеу мекемесінің кезекші бөлімінде прокуратура қызметкері қызмет өткеру тәртібін, келіп түскен ақпараттың, ескертулердің және бақылау құрамының жұмысын бағалаудың болуын тексеруге міндетті. Төтенше оқиғалар мен сотталғандардың режимдік талаптарды және мекеме қызметкерлерінің қызметтік тәртіпті бұзу фактілері бойынша бейнекамералардың жазбаларын қарау, ол туралы тиісті акт жасау қажет.
- * Қадам 4. Сотталғандармен тәрбие жұмысы туралы заңнаманың, жалпы білім беру ұйымдарының, сотталғандардың өздігінен қызмет ету ұйымдарының сақталуын тексеру. Тәрбие жұмысын жүргізуге, жеке тәрбие жұмысының жоспарлары мен күнделіктерінің болуына, мекеме әкімшілігінің функцияларын орындамауы үшін әуесқой ұйымдарға өз еркімен қатысуға назар аудару қажет.
- * Қадам 5. Еңбекті қорғау туралы Заң талаптарының сақталуын тексеру (сотталғандардың жұмыс және демалыс режимі, олардың еңбегіне ақы төлеу, жалақыдан ақша қаражатын ұстап қалудың заңдылығы, қамаудағыларды еңбекке ақы төлемей жұмысқа тарту практикасы, кәсіптік білім беру мен кәсіптік даярлықтың жай-күйі).
- * Қадам 6. Сотталғандарды ұстау режимінің заң талаптарына сәйкестігін тексеру. Кездесулер, сәлемдемелер, сәлемдемелер алуға және дүкенді пайдалануға, телефон арқылы сөйлесуге рұқсат беру заңдылығы, сотталғандарды көтермелеу және жазалау практикасы, ҚІБ, ЗМН, КП басталу мерзімдерін сақтау, олар бойынша материалдарды жасау және сотқа жіберу, сотталғандарды түрмеге ауыстырудың заңдылығы, қоныс колониясынан қайтару, сотталғандарды айыпнұл үй-жайларынан әдеттегі күтім-бағуға ауыстыру. Сотталғандарға арнайы құралдарды қолданудың заңдылығы мен негізділігі.
- * Қадам 7. Сотталғандарды жеке мәселелері бойынша қабылдауды жүзеге асыру (сотталғандарды мекеме қызметкерлерінің қатысуынсыз қабылдаған жөн). Коммуналдық-тұрмыстық қамтамасыз ету, тамақтандыру, өтініш беру құқығын іске асыру, кездесу, телефон арқылы сөйлесу, Письма алу және т. б. мәселелер бойынша сұрақтар қою.
- * Ескерту: сотталғандарды ұстау тәртібі мен шарттары ІІМ-нің 17.11.2014 ж. №819 бұйрығында көрсетілген (ҚАЖ мекемелерінің ішкі тәртіп ережелері)

ҚАЖ МЕКЕМЕЛЕРІНДЕ ТІНТУ ІС-ШАРАЛАРЫН ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕГІ ПРОКУРОРДЫҢ ІС-ӘРЕКЕТТЕРІ

Қадам 1. Тінту іс-шараларын өткізу туралы хабарлама алғаннан кейін жоғары тұрған прокуратураны хабардар ету және заңдылықтың сақталуын қадағалауды қамтамасыз ету үшін мекемеге бару қажет, онда тінту іс-шараларын жүргізу жоспарын, мекеменің жұмылдырылған қызметкерлерінің, әскери қызметшілердің саны мен орналастырылуын, олардың міндеттері мен іс-қимылдарын зерделеу қажет.

Қадам 2. Мекемедегі жедел-режимдік жағдайды зерделеу, басқа қамаудағыларға әсер етуі және мекеменің қалыпты қызметін тұрақсыздандыруы мүмкін теріс бағыттағы сотталғандардың бар-жоғын анықтау (мұндай адамдар анықталған кезде әкімшілікке бейне-аудио жазбасы бар үй-жайда жеке тінту жүргізу үшін оларды жалпы массадан бөліп алуды не басқа мекемеге уақытша әкетуді ұсыну).

* Қадам 3. Жұмылдырылған адамдарға нұсқаулық жүргізу және тінтуге тартылатын жеке құрамға заңдылықты бұзуға жол бермеу туралы ескерту

* Қадам 4. Жедел-режим ахуалын күрделендіру үшін себептер мен негіздерге жол бермеу, арнайы құралдарды заңсыз қолдануға жол бермеу мақсатында мекеме қызметкерлері мен әскери қызметшілер тінту іс-шараларын міндетті түрде бейнетүсірілім (бірнеше камерамен) жүргізуді қарастыруы қажет (прокуратураның кемінде 2 қызметкерінің қатысқаны жөн).

* Қадам 5. Сотталғандардан пайдалануға тыйым салынған заттар (бұйымдар, заттар, құжаттар және тамақ өнімдері) табылған жағдайда алып қою туралы актінің жасалуына бақылауды қамтамасыз ету (тінтуге қатысқан және алып қойылған заттарды сақтауға қабылдаған адамдар табылғаны және алынғаны көрсетілуі тиіс), сондай-ақ қабылдау туралы түбіртектердің берілуін тексеру қажет.

* Қадам 6. Тінту іс-шараларын жүргізу нәтижелері бойынша барлық отрядтарда сотталғандарға шағымдары мен өтініштерінің болуына сұрау салу, сондай-ақ олардың өтініштерінің дәлелдерін тексере отырып, қамаудағыларды жеке мәселелері бойынша қабылдауды ұйымдастыру қажет.

* Қадам 7. Сотталғандардан арнайы құралдарды қолдану туралы өтініштер түскен жағдайда прокуратура қызметкері тексеру жүргізуі қажет (сотталғандардан денсаулық жағдайы бойынша бейнетүсірілім қолдана отырып сұрау жүргізу және медициналық қызметкердің қатысуымен дене жарақаттарының бар-жоғын тексеру).

* Қадам 8. Тінту іс-шараларының нәтижелері туралы прокуратура басшылығына, ал оқиға болған жағдайда дереу баяндалсын. Соңында хабарлама жіберіңіз.

* Ескертпе: тінту жүргізу тәртібі ИМ-нің 20.08.2014 жылғы №__ бұйрығында көрсетілген (қылмыстық-атқару жүйесі мекемелерінде ұсталатын адамдардың мінез-құлқына бақылау мен қадағалауды жүзеге асыру жөніндегі қызметті ұйымдастыру және жете тексеру мен тінту жүргізу қағидалары).

ПРОКУРОРДЫҢ ДЕНЕ МҮШЕСІН ЗАҚЫМДАУ КЕЗІНДЕГІ ІС-ӘРЕКЕТТЕРІ

- * Қадам 1. Ұсталған, қамауға алынған және сотталған адам жасаған дене мүшесін зақымдау туралы хабарлаудың әрбір фактісі бойынша жоғары тұрған прокуратураға телефон арқылы дереу хабарлау және 24 сағат ішінде арнайы хабарлама жіберу қажет, онда: (дене мүшесін зақымдау күнін, уақытын, орнын және мән-жайын, себептерін, мақсаттарын, тәсілдерін, ол тартылған немесе сотталған баптарды көрсете отырып, оны жасау кезінде пайдаланылған заттар мен құралдарды көрсету қажет.)
- * Қадам 2. Дене мүшелерін зақымдау фактісін тексеру барысында прокурордың іс-әрекеті тексерудің толықтығы мен объективтілігін қамтамасыз етуге бағытталуға тиіс. Дәрігердің қатысуымен дене мүшелерін зақымдаған адамды тексеруді, оған медициналық және психологиялық көмек көрсетуді, дене мүшелерін зақымдаудың мән-жайлары мен себептері туралы сұрау салуды, сондай-ақ көрген адамдардан және мекеме қызметкерлерінен сұрау салуды ұйымдастыру қажет.
- * Қадам 3. Мекеме қызметкерлері мен басқа да қамаудағылардың сотталғандарға дене мүшелерін зақымдауға қатыстылығын болдырмау үшін бейнебақылау камераларының жазбаларын қарау.
- * Қадам 4. Дене мүшелерін зақымдауға ықпал еткен себептер мен жағдайларды анықтау үшін оның жасалған орнын, осы учаскедегі бақылауға жауапты қызметкерді, сотталған адамның сол жерде болуының заңдылығын анықтау қажет.
- * Қадам 5. Дене мүшелерін зақымдау үшін пайдаланылған затты (заттың шығу тегі), ол тыйым салынғанын анықтау. Табылған және алып қойылған заттардың хаттамасында (актісінде) оның толық тіркелуі қамтамасыз етілсін.
- * Қадам 6. Сотталғандарға пікіртерім жүргізу арқылы дене мүшелерін зақымдау себептерін, қызметкерлердің не басқа да қамаудағылардың ықтимал қатыстылығын анықтау.
- * Қадам 7. Егер дене мүшелерін зақымдаудың себебі әкімшіліктің өндіріп алуы не өзге де шешімі немесе әрекеті (әрекетсіздігі) болып табылған жағдайда, олардың заңдылығын тексеріңіз. Егер өзін-өзі зақымдау әкімшіліктің заңсыз шешімдерімен немесе әрекеттерімен (әрекетсіздігімен) туындағаны расталса, онда ол сотталған адам үшін теріс құқықтық салдарға әкеп соқтырмауы тиіс.
- * Қадам 8. Тексеру барысы туралы прокурор жоғары тұрған прокуратураға ақпарат жібереді және АЕК-те (СДТБТ) тіркеуді, процестік шешімді қабылдай отырып, тергеуге дейінгі тексеру жүргізуді қамтамасыз етеді. Қадам 9. Дене мүшелерін зақымдауға ықпал еткен себептер мен жағдайларды жою мақсатында негіздер болған кезде ұсталған, күзетпен қамауға алынған не сотталған адамның дене мүшелерін зақымдауға жол берген кінәлі лауазымды адамдардың жауаптылығы туралы мәселе қоя отырып, прокурорлық қадағалау шараларын қабылдасын.
- * Ескертпе: сотталғандарды бақылау тәртібі ІІМ-нің 20.02.2017 жылғы №36 бұйрығында көрсетілген (қылмыстық-атқару жүйесі мекемелерінде ұсталатын адамдардың мінез-құлқына бақылау мен қадағалауды жүзеге асыру жөніндегі қызметті ұйымдастыру және жете тексеру мен тінту жүргізу қағидалары)

ҚАЗ МЕКЕМЕЛЕРІНДЕГІ ТӨТЕНШЕ ЖАҒДАЙЛАР КЕЗІНДЕГІ ІС-ӘРЕКЕТТЕР

Қадам 1. Төтенше жағдай (топтасып бағынбау, жаппай тәртіпсіздіктер, сотталғандардың қашуы, дүлей зілзалалар, жаппай улану, өрттер мен ауыр зардаптары бар апаттар және т.б.) туралы ақпарат алған кезде жоғары тұрған прокурорға дереу телефон арқылы хабарлайды және 3 сағат ішінде жазбаша хабарлама жібереді.

- * Қадам 2. Мекемеге келгеннен кейін мекеме әкімшілігінің төтенше оқиғаны оқшаулау, қамаудағылардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету, оларды қорғау, мұқтаж адамдарға медициналық көмек көрсету және дағдарыс туындаған кезде бекітілген жоспарларды орындау жөніндегі іс-қимылын тексереді және талдайды. Жоспарларға сәйкес прокурор штаб құрамына кіреді және оның нұсқауларына сәйкес әрекет етеді (жоспарда прокурордың әрекеттері сипатталған).
- * Қадам 3. Штаб жұмысы аяқталғаннан кейін прокурор кезекші бөлімнің журналдары мен есептерін, ҚАЗ мекемесінің медициналық, жедел, режимдік, тәрбие және басқа да қызметтерін төтенше оқиғаға қатысты деректердің бар-жоғына тексеруді жүзеге асырады, сондай-ақ бейнебақылау камераларының жазбаларын қарайды (қажетті жазба болған жағдайда оны тиісті акт жасай отырып алып қояды).
- * Қадам 4. Сотталғандар мен мекеме қызметкерлерін тексеру, сұрау арқылы төтенше оқиғаның мән-жайын анықтайды және оның себептерін анықтайды.
- * Қадам 5. Сотталғандарды және олардың туыстарын қабылдауды жүргізеді, қажет болған жағдайда түсіндіру жұмыстарын жүзеге асырады. Сотталғандар дене күшін және арнайы құралдарды заңсыз қолдануға жүгінген жағдайда, сот-медициналық куәландыру жүргізеді және сотталғандар мен мекеме қызметкерлеріне пікіртерім жүргізу арқылы оларды алудың мән-жайларын анықтайды.
- * Қадам 6. Қолда бар өкілеттіктерге және бірлескен іс-қимыл жоспарларына (дағдарыстық жағдай туындаған кездегі жоспарлар) сәйкес, сондай-ақ жоғары тұрған Прокурордың тапсырмасы бойынша жағдайға байланысты басқа да іс-шараларды іске асырады.
- * Қадам 7. Төтенше оқиғаның себептерін, мән-жайларын мен салдарын егжей-тегжейлі көрсете отырып, түпкілікті ақпаратты дайындайды және жоғары тұрған прокуратураға жібереді.

Сотталғандардың қайтыс болу, оның ішінде суицид фактілері бойынша прокурордың іс-әрекеті

Қадам 1. Сотталғанның қайтыс болу фактісі бойынша жоғары тұрған прокуратураны телефон арқылы хабардар ету, оқиға орнына СОГ ПО-ның шығуын қамтамасыз ету қажет.

Қадам 2. Оқиға орнына келіп, оқиға орны мен мәйітті тексеруді жүргізуді, оның объективтілігі мен толықтығын, сот-медициналық сарапшысының қатысуымен, барлық дене жарақаттары мен заттарын фото-Бейне тіркей отырып (тексеру оқиға орнына келген ЖТТ-мен жүргізіледі, сарапшы болмаған жағдайда медициналық қызметкерлер тартылады, одан әрі мәйітті МК-да қарап тексереді) бақылау.

- * Қадам 3. Өзіне-өзі қол жұмсау кезінде пайдаланылған затты (сот-медициналық сарапшыларға мәйітпен бірге беру үшін), оның тыйым салынған болып табылмайтынын, толық бекітілуін, сондай-ақ хаттамада табылған және алып қойылған заттар мен заттардың көрсетілуін қамтамасыз ете отырып, белгілеу.
- * Қадам 4. Мәйіт табылған жерде және сотталған адамның жеке заттарында өлім алдындағы жазбаның болуын тексеру. Жазба табылған жағдайда жазба мәтінін басқа адамның қатысуымен немесе диктантымен жасау кезінде қысым көрсету мүмкіндігіне қолжазба, сондай-ақ сот-психологиялық сараптама тағайындалсын.
- * Қадам 5. Сотталушы өзіне-өзі қол жұмсауға бейім адамдар арасында есепте тұрғанын, онымен қандай жұмыс психологтармен және тәрбие қызметтерімен жүргізілгенін анықтау, сондай-ақ оқиға орнында болудың заңдылығына баға беру, өзіне-өзі қол жұмсау фактісінің алдын алу мақсатында оның орналасқан жері мен мінез-құлқын кім бақылауға міндетті екенін анықтау қажет (мекеменің барлық кезекшілерінің, жауапты адамдарының тізімін, олардың функционалдық міндеттерін талап ету).
- * Қадам 6. Мекеме қызметкерлерінің сотталған адамның өліміне қатыстылығын болдырмау үшін бейнебақылау камераларының жазбаларын қарау.
- * Қадам 7. Өзіне-өзі қол жұмсау фактісі бойынша прокурор азаптауды және қылмыстық қудалау мекемелері мен органдарының әкімшілігі тарапынан рұқсат етілмеген өзге де әдістерді ықтимал қолдану мәселелерін қызметкерлерден де, басқа да қамаудағылардан да сұрау салу арқылы тексеруге тиіс.
- * Қадам 8. Сотталғандардың қайтыс болуының әрбір фактісі бойынша материалды қылмыстық қудалау органының СДТБТ-не тіркеуге қол жеткізілсін. Істі тергеу шеңберінде мәйіттің қайтыс болу себебін анықтау үшін сот-медициналық сараптама жүргізу. Қамаудағының күштеп өлу белгілері болмаған жағдайда медициналық қызметкерлердің кәсіби міндеттерін көрсетпеу немесе тиісінше орындамау туралы процессуалдық шешім қабылдай отырып нұсқасын қарау міндетті. Ол үшін қоғамдық денсаулық сақтау жөніндегі уәкілетті органның мамандарын тарту қажет.
- * Қадам 9. Негіздер болған кезде, суицид жасауға ықпал еткен себептер мен жағдайларды жою мақсатында қамаудағының өліміне жол берген кінәлі лауазымды адамдардың жауаптылығы туралы мәселені қарай отырып, ұсыныс енгізу қажет.
- * Қадам 10. 24 сағат ішінде арнайы хабарлама жіберілсін, онда суицидтің күні, уақыты, орны мен мән-жайы, себептері, тәсілдері мен себептері, оны жасау кезінде пайдаланылған заттар мен құралдар, бейнебақылау камераларының болуы, сауалнама деректері, ол сотталған баптар көрсетілсін.

ЖЕҢІЛДІКТЕРДІҢ НЕГІЗСІЗ БЕРІЛУІН ТЕКСЕРУ КЕЗІНДЕГІ ПРОКУРОРДЫҢ ІС-ӘРЕКЕТІ

Қадам 1. Мекемеге келгеннен кейін ОАДБ (Орталықтандырылған-автоматтандырылған деректер банкі) немесе мақ (есептік-алфавиттік картотека) бойынша мәртебесі салдарынан жеңілдіктер негізсіз берілуі мүмкін сотталған адамдардың тізімін (сотталғанға дейін мемлекеттік органдарда, коммерциялық ұйымдарда лауазымдарды атқарған, мүлкілік жағдайы жақсы болған, ұйымдасқан/экстремистік қылмыстық топтарға қатысқан), сондай-ақ мекеме өкімшілігінің ерікті көмекшілері мүшелерінің тізімін қалыптастыру қажет. Тізімді жасау кезінде жасақ нөмірін, жұмыс орнының болуын, ұстау шарттарын, мінез-құлық дәрежесін, туысқандарын, оларға баратын адамдарды көрсету керек.

- * Қадам 2. Бақылау-өткізу пунктін тексеруден бастаңыз, онда азаматтық тұлғаларды мекемеге бару үшін салыстырып тексеру арқылы, сондай-ақ анықтамаларда көрсетілген туыстардың тіркеу журналында болуын тексеріңіз (Ұлттық ұланның әскери қызметшілерінен оларға кім барғанын анықтау, келушілердің журналын тексеру).
- * Қадам 3. Одан кейін кездесу бөлмесінде қысқа және ұзақ кездесулерге келген адамдарды есепке алу журналын тексеру (журналды тексеру, белгіленген нормаларға сәйкес кездесу мен Посылка беруге рұқсат беру құжаттарының болуын тексеру).
- * Қадам 4. Мекеменің аумағын толық аралап шығу, ұстаудың артықшылықты жағдайларын жасау фактілерін анықтау мақсатында барлық үй-жайларға кіруді қамтамасыз етуді талап ету (жақсартылған жөндеу, көзделмеген жиһаз, тұрмыстық техника, Тамақ өнімдері және т.б.).
- * Қадам 5. Ерікті ұйымдардың қызметін тексеру: СҚО ЕҮК (колония ұжымының Кеңесі) (отряд ұжымының Кеңесі). Бұл ретте анықтау қандай функциялары олар қолында, қандай жұмыс орындайды (алынып тасталсын орындалуы қандай да бір функцияларды өкімшілігі). Олардың кезекшілікке және 2 сағаттық жұмысқа қатысқандарын тексеру (ҚАК 121-б.).
- * Қадам 6. Жұмыс орындарын, өндіру (нарядтарды толтыру) нормаларын, сондай-ақ жұмыс орындарында тамақ ішуге және демалуға арналған көзделмеген бөлмелердің болуын, оларда тыйым салынған заттардың, спирттік ішімдіктердің, тамақ өнімдерінің, темекі бұйымдарының көп мөлшерінің болуын тексеретін өнеркәсіп аймағын аралап шығу.
- * Қадам 7. Жеке шоттарға есепке алынған ақшалай қаражаттың пайдаланылуына тексеру жүргізу және мекеменің дүкенінде (нормадан жоғары) беру туралы мәліметтермен салыстыру.
- * Қадам 8. Көтермелеулерді қолданудың, мінез-құлық дәрежесін берудің (негізділігі, мерзімдері, растайтын материалдар), ҚАК-де көзделген әртүрлі жеңілдіктерді берудің заңдылығын тексеру.
- * Қадам 9. Бейнекамералардың жазбаларын жазаны өтеу кезінде негізсіз жеңілдіктер беру, режимдік талаптарды бұзу фактілерінің бар-жоғын қарау қажет.
- * Ескерту: жеңілдіктердің негізсіз берілуін тексеруді кенеттен, демалыс және мереке күндері немесе түнгі уақытта облыстың ҚАЖД кезекші тобымен бірлесіп жүргізген жөн.

ШМББ, ЖЖТА ҚОЛДАНУДЫ ТЕКСЕРУ ЖӘНЕ ҚБТМ-ҒА АУЫСТЫРУ КЕЗІНДЕГІ ПРОКУРОРДЫҢ ІС-ӘРЕКЕТІ

ЖЕҢІЛДІКТЕРДІҢ НЕГІЗСІЗ БЕРІЛУІН ТЕКСЕРУ КЕЗІНДЕГІ ПРОКУРОРДЫҢ ІС-ӘРЕКЕТІ

ҚАДАМ 1. Ф15-1 есебі бойынша (стат.ҚІБ, ЗМН және МҚБ бойынша мәліметтер), ҚІБ-ға, ЗМН-ға формальды түрде түсетіндердің тізімін талап етуге, сотталғандардың жеке істеріне тексеру жүргізуге, сотталғанның өтініш беру құқығының басталу мерзімін есептеудің дұрыстығын тексеруге (ҚК-нің 72, 73-баптарында және ҚАК-нің 96-бабында көрсетілген сотталғандарға, әсіресе жүкті әйелдерге, процесстік келісім жасасқан мүгедектерге және т.б., сондай-ақ кәмелетке толмаған жастағы сотталғандарға мерзімді есептеуге назар МҚБ-ға ауысуға екінші немесе үшінші оң мінез-құлық дәрежесі бар сотталғандар ғана сот алдында өтініш жасауға құқылы. Бұл ретте аса ауыр қылмыстар үшін сотталған адамдарды ауыстыру. Тәртібі мен мерзімдері ҚАК-нің 162 және 96-баптарында баяндалған).

- * Қадам 2. Сотталғандарға өтініш беру мерзімінің басталғаны туралы хабарламалардың уақтылы берілуін тексеру. Көрсетілген күні хабарлау фактісін растау үшін қамаудағыларға жеке сұрау салуды іріктеп жүргізу.
- * Қадам 3. Материалдарды уақтылы жинау мен сотқа жіберуді, қолданылған көтермелеулердің дұрыстығын, мінез-құлық дәрежесін, жасалған сипаттамасын тексеру.
- * Қадам 4. Сот қарауының алдында материалдарды зерделеп, ұсынылған құжаттардың толықтығын сотталғанның ҚІБ, ЗМН және МҚБ-ға ауыстыру туралы өтінішімен бірге (оның ішінде көтермелеу/жазалау, мерзімнің басталуы мен аяқталуы, оны есептеудің дұрыстығы және т.б.) тексеру қажет.
- * Қадам 5. Сотта мынадай мән-жайлар анықталуға жатады:-мерзімінен бұрын шартты түрде соттау туралы материал дайындалған сотталған адам ҚК-нің 72 және 73-баптарының, ҚАК-нің 96-бабының қолданысына жата ма?;- сотталғанды түзеу және қайта тәрбиелеу туралы қорытынды-оны шартты түрде мерзімінен бұрын босату, жазаны неғұрлым жеңіл түрімен ауыстыру және қауіпсіздігі барынша төмен мекемеге ауыстыру туралы материалда көрсетілген нақты мән-жайларға сәйкес келе ме ? ; - сотталған ҚК-нің 72, 73 және ҚАК-нің 96-баптарында көзделген заңмен белгіленген мерзімді өтеген бе;- ҚР ҚК-нің 72-бабы 1-бөлігінің екінші абзацын ҚІБ-ны міндетті түрде қолдану туралы қолдануға негіз бар ма (қылмыспен келтірілген залалды толық өтеу, жазаны өтеудің белгіленген тәртібін қасақана бұзушылықтардың болмауы). Сот мекеме өкілінің өтінішті қолдау немесе оны қабылдамау туралы пікірін, айтылған пікірдің себептерін анықтайды.
- * Қадам 6. Өтінішті қолдау кезінде прокурордың мекеме өкіліне қоятын сұрақтары:1) неліктен сотталушы УДО, ЗМН және ең төменгі қауіпсіздік мекемесіне ауысуға лайық деп ойлайсыз?2) сотталған өзінің түзелгенін қалай дәлелдеді?3) сотталған адам пайдалы еңбекпен айналысты ма, жұмысқа орналасты ма, жеке кәсіпкерлікпен айналысты ма?Прокурор өз қорытындысын ҚІБ, ЗМН және қауіпсіздігі барынша төмен мекемеге ауыстыру туралы материалдарға, сондай-ақ қолданылуға жататын қолданыстағы қылмыстық, қылмыстық іс жүргізу және қылмыстық-атқару заңдарының қолданылуға жататын нормаларына сілтемелермен негіздейді.Сот әділетсіз шешім шығарған жағдайда прокурор сот актісінің заңсыздығы мен негізсіздігінің себептерін көрсете отырып, өтінішхат енгізу туралы мәселені апелляциялық мерзімде шешуге міндетті.

ҚАЖ ЖӘНЕ ҰҚК ТЕРГЕУ ИЗОЛЯТОРЛАРЫНДА ЗАҢДЫЛЫҚТЫ ТЕКСЕРУДІ ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖӨНІНДЕГІ ПРОКУРОРДЫҢ ІС-ҚИМЫЛЫ

Қадам 1. Істің жай - күйінің жалпы көрінісін (толтыру лимиті, тергеу изоляторларында ұсталатын адамдардың саны, олардың санаттары-сезіктілер, айыпталушылар, сотталғандар, шаруашылық қызмет атқарушылар, көмелетке толмағандар, карцерлерде ұсталатын ӨБА-ға сотталған әйелдердің саны) анықтау мақсатында тергеу изоляторларының бастығымен әңгімелесуді бастау керек. Сонымен қатар, арнайы құралдарды қолдану жағдайлары, тергеу изоляторлары қызметкерлерінің тұтқындармен заңсыз байланысы бар-жоғын анықтау қажет. Аталған мәселелер бойынша қысқаша анықтама дайындауды тапсырған жөн.

- * Қадам 2. Тергеу изоляторлары бастығының, сондай-ақ медициналық-санитариялық бөлім қызметкерінің қатысуымен барлық үй-жайларды аралап шығу: материалдық-тұрмыстық, медициналық-санитариялық қамтамасыз етуді және заңнамада көзделген басқа да талаптарды сақтау (камераларды толтыру лимиті, санитариялық жай-күйі, жатын керек-жарақтарымен және гигиена, жеке қауіпсіздік құралдарымен қамтамасыз ету, күн тәртібін сақтау, серуендер, кездесулер, сәлемдемелер беру, заттай жабдықталым, тамақтану, монша-кір жуу қызметін көрсету нормалары мен тәртібі, өтініштер Мен Шағымдар жіберу, өз құқықтары мен міндеттері туралы ақпарат алу).- сотталғандардың (сотталғандардың) өртүрлі санаттарын бөлек ұстауды реттейтін заңның 32-бабының талаптарын камерадан оқшаулау.
- * Қадам 3. Қамаудағыларға тәртіптік жаза қолданудың және карцерлерде ұстаудың заңдылығы мен негізділігін тексеру (есептік деректермен танысу, көтермелеу және жазалау туралы бұйрықтар журналын қарау қажет, аралау кезінде карцерге қамалған адамдардан сұрау жүргізу, қамау үшін негіз болған құжаттарды зерделеу міндетті).
- * Қадам 4. Мекеменің арнайы бөлімінде адамдарды күзетпен ұстаудың заңдылығын тексеру (негіздер, мерзімдер, жеке істерді жүргізу, қаулылар мен үкімдерді тапсыру, мекемелерге үкім шыққан адамдарды жөнелту, сондай-ақ өтініштерді қабылдау және жөнелту).
- * Қадам 5. ИТҚЖ, ұялы байланысты бұғаттау жүйелерінің, бейнебақылау камераларының жай-күйін, БӨП қызметін, оның ішінде тексеру тобының жұмысын тексеру.
- * Қадам 6. Тергеу изоляторларының кезекші бөлімінде қызмет өткеру тәртібін, келіп түскен ақпараттың, бақылаушы құрамның ескертулері мен жұмысын бағалаудың болуын тексеру (мекеме қызметкерлерінің төтенше оқиғалар мен сотталғандардың режимдік талаптар мен қызметтік тәртіпті бұзу фактілерінің болуы тұрғысынан бейнежазбаларды қарау және бұзушылықтар анықталған жағдайда тиісті акт жасау қажет).
- * Қадам 7. Шаруашылық қызмет көрсету жасағында сотталғандармен тәрбие және басқа да жұмыстарды жүргізу, жалпы білім беруді ұйымдастыру, сотталғандардың өздігінен қызмет ету ұйымдары туралы заң талаптарының сақталуын тексеру (тәрбие жұмысын жүргізуге, жеке-тәрбие жұмысының жоспарлары мен күнделіктерінің болуына, өз бетінше әрекет ету ұйымдарына өз еркімен қатысуға назар аудару қажет. Көтермелеу, жазалау және т. б. туралы мәселелерді қарау кезіндегі ЖТК жұмысының жай-күйі).
- * Қадам 8. Еңбекті қорғау туралы заңның (жұмыс уақыты мен демалыс уақыты, жалақы) сақталуын анықтаңыз. Сотталғандардың жалақысынан ұстап қалудың заңдылығы). Сотталғандарды еңбекке ақы төлемей жұмысқа тарту практикасы. Қамаудағылардың кәсіптік білімі мен кәсіптік даярлығының жай-күйі.
- * Қадам 9. Сотталғандарды ұстау режимінің заң талаптарына сәйкестігін тексеру (кездесулер, сәлемдемелер, сәлемдемелер алуға рұқсат беру, телефон арқылы сөйлесу, сотталғандарды көтермелеу практикасы, ҚІБ, ЗМН, КП мерзімінің басталғаны туралы уақтылы хабарлау, материалдарды жасау және сотқа жіберу. Сотталғандарға арнайы құралдар мен қаруды қолданудың заңдылығы мен негізділігі).
- * Қадам 10. Сотталғандарды жеке мәселелері бойынша қабылдауды жүзеге асыру.
- * Ескерту: тергеу изоляторларының қызметі 1999 жылғы 30 наурыздағы "Қылмыс жасауда күдіктілер мен айыпталушыларды күзетпен ұстаудың тәртібі мен шарттары туралы" Қазақстан Республикасының Заңымен регламенттелген.

АДАМДАРДЫ ТИ ЖӘНЕ ЖАК-ҚА ОРНАЛАСТЫРУ ФАКТИЛЕРІ БОЙЫНША ТЕКСЕРУ ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕГІ ПРОКУРОРДЫҢ ІС-ӘРЕКЕТІ

Қадам 1. Тергеу қамауындағыны, сотталғанды ТИ-ға және жеке камераға орналастырудың әрбір фактісі бойынша прокуратура қызметкері 24 сағат ішінде, ал мекеме 48 сағат алыстаған жағдайда мекемеге баруға, тексеру жүргізуге және қамауға алудың заңдылығы туралы қорытынды жасауға міндетті, онда: жасалған теріс қылықтың күнін, уақытын, орнын және мән-жайын, ол тартылған немесе сотталған баптарын көрсете отырып, себептерін көрсетуге міндетті (қорытындының үлгісі қоса беріледі).

- * Қадам 2. Мекемеде адамды ТИ/ЖАК-қа қамауға алу туралы журнал және материалдардың толықтығы тексеріледі (журнал жазбасын қаулыдағы жазбалармен салыстыру, қамауға алу уақыты, күні, мекеме бастығы қаулысының болуы, теріс қылық фактісін анықтаған қызметкерлердің түсініктемесі, қамаудағылар арасынан болған оқиғаны көргендердің түсініктемесі, қамаудағылардың денсаулық жағдайы туралы түсіндірме және медициналық қорытындының болуы, бал). анықтама тәулік ішінде беріледі).
- * Қадам 3. ТИ/ЖАК-ты аралап шығу, өзіне қатысты қамауға алу туралы қаулы шығарылған адамнан сұрау, оның ішінде оның жазамен келісетінін анықтау. Қамауға алумен келіспеген жағдайда тексеру жүргізіледі.
- * Қадам 4. Аралау барысында адамдарды ұстаудың коммуналдық-тұрмыстық жағдайлары, медициналық қамтамасыз ету, тамақтану сапасы, серуендеуге шығару, сондай-ақ еңбекке тарту анықталады.
- * Қадам 5. Тексеру барысында мекеме қызметкерлерінің теріс қылықтарын бұрмалау және қамаудағының конституциялық құқықтарын бұзу фактісін болдырмау үшін бейнебақылау камераларының жазбаларын қарау қажет.
- * Қадам 6. Үй-жайда прокуратура қызметкері қызмет атқару тәртібін, өтініштердің, ескертулердің болуын тексеруге, бақылау құрамының жұмысына баға беруге міндетті.
- * Қадам 7. Босату үшін негіздер болған жағдайда, ТИ/ЖАК-қа заңсыз қамауға жол бермеу мақсатында басшылықпен келісім бойынша тиісті қаулы шығарсын, сондай-ақ бұзушылықтарға жол берген лауазымды тұлғалардың жауапкершілігі туралы мәселе қойсын.
- * Қадам 8. Тексеру нәтижелері бойынша қорытынды жасалады, оны аудан (қала) прокуроры бекітеді және дереу жоғары тұрған прокурорға жіберіледі.

ТАМАҚ ІШУДЕН БАС ТАРТУ КЕЗІНДЕГІ ПРОКУРОРДЫҢ ІС-ӘРЕКЕТІ

- * Қадам 1. Қамауға алынғандар мен сотталғандарға тамақ ішуден бас тарту туралы хабарлаудың әрбір фактісі бойынша прокуратура қызметкері дереу өзінің прокурорына және жоғары тұрған прокуратураға хабарлауға, тексеру жүргізу үшін мекемеге баруды жүзеге асыруға міндетті.
- * Қадам 2. Тамақ ішуден бас тартқан адамды жеке қабылдау. Бас тарту себептері мен себептері туралы сұрау. Жағымсыз салдардың алдын алу мақсатында, оның ішінде медициналық көрсетілімдер бойынша өмірге қауіп төнген жағдайда, оның денсаулығын қолдауға бағытталған мәжбүрлеу сипатындағы шараларды қабылдау туралы түсіндіру әңгімесін жүргізу.
- * Қадам 3. Медицина қызметкерінің қатысуымен тамақ ішуден бас тартқан адамды қарап-тексеруді жүргізу және оның денсаулық жағдайын анықтау, медицина қызметкерлерінің күнделікті қарап-тексеру уақыты мен санын, оның денсаулық жағдайын анықтау.
- * Қадам 4. Тексеру барысында осы оқиғаға қатысы бар мекеме қызметкерлерінен сұрау, жедел, режимдік, медициналық, тәрбие қызметтерінің, сондай-ақ психологтардың іс-әрекеттеріне баға беру.
- * Қадам 5. Мекеме қызметкерлерінің оқиғаға қатыстылығын болдырмау үшін бейнебақылау камераларының жазбаларын қарау.
- * Қадам 6. Тамақ ішуден бас тартудың әрбір фактісі бойынша прокуратура қызметкері мекеме әкімшілігінің не қылмыстық қудалау органдарының ықтимал азаптаулар мен өзге де рұқсат етілмеген әдістерді қолдануы мәселелерін тексеруге, мекеме қызметкерлері мен басқа да сотталғандарды сұрастыруға тиіс.
- * Қадам 7. Негіздер болған кезде, тамақ ішуден бас тартуға ықпал еткен себептер мен жағдайларды жою мақсатында тамақ ішуден бас тартуға ықпал еткен іс-әрекеттерге жол берген кінәлі лауазымды адамдардың жауаптылығы туралы мәселе қоя отырып, ұсыныс енгізілсін.
- * Қадам 8. Тексеру нәтижелері бойынша 24 сағат ішінде жоғары тұрған прокуратураға арнайы хабарлама жіберілсін (ол тартылған немесе сотталған анкеталық деректер мен баптарды көрсете отырып, күні, уақыты, орны мен мән-жайы, тамақтан бас тарту себептері көрсетілсін.)

АРНАЙЫ ҚҰРАЛДАР МЕН ДЕНЕ КҮШІН ҚОЛДАНУ ФАКТІЛЕРІ БОЙЫНША ПРОКУРОРДЫҢ ҚАДАМДЫҚ ӘРЕКЕТТЕРІ

Қадам 1. Қамауға алынған және сотталған адамға арнаулы құралдар мен дене күшін қолдану туралы хабарлаудың әрбір фактісі бойынша прокуратура қызметкері Жоғары тұрған прокуратураға телефон арқылы дереу хабарлауға және тексеру жүргізу үшін мекемеге баруды жүзеге асыруға міндетті.

- * Қадам 2. Тексеру кезінде зардап шегушіден, оқиғаның куәгері болған басқа да сотталғандардан және мекеме қызметкерлерінен арнайы құралдар мен дене күшін қолданудың мән-жайлары туралы толық сұрау (мекеменің кезекшілері мен жауапты қызметкерлерінің тізімін жасау және олардан сұрау). Жиналған материалдарды зерттеп, мекеме қызметкерлерінің іс-әрекеттеріне құқықтық баға беріңіз.
- * Қадам 3. Медициналық қызметкердің қатысуымен медициналық куәландыру, қажет болған жағдайда сот-медициналық сарапшының қатысуымен жүргізілсін.
- * Қадам 4. Мекеме қызметкерлерінің арнайы құралдарды заңсыз қолдануға қатыстылығын болдырмау үшін бейнебақылау камераларының жазбаларын қарау.
- * Қадам 5. Прокуратура қызметкерлері арнайы құралдарды қолдану фактісі бойынша өз бетінше немесе қылмыстық қудалау органымен іс жүргізу шешімін шығара отырып (осындай фактілер бойынша қылмыстық іс қозғаудан бас тарту туралы шешімнің заңдылығы тексеріледі) АЕК-те (СДТБТ) тіркей отырып, тексеру жүргізуді қамтамасыз етеді.
- * Қадам 6. Арнайы құралдарды және дене күшін заңсыз қолдануға жол бермеу мақсатында негіздер болған жағдайда, кінәлі лауазымды тұлғалардың жауапкершілігі туралы мәселе қойылып, ұсыныс енгізілсін.
- * Қадам 7. Тексеру нәтижелері бойынша 24 сағат ішінде жоғары тұрған прокуратураға арнайы хабарлама жіберілсін (өзіне қатысты қолданылған адамның сауалнамалық мәліметтері және оларды қолданған лауазымды адамдардың деректері, арнайы құралдар мен дене күшін қолдану күні, уақыты, орны мен мән-жайы көрсетілсін).
- * Қадам 8. Арнайы құралдарды қолдану фактісі бойынша қорытынды жасалады, оны аудан (қала) прокуроры немесе облыс прокурорының жетекшілік ететін орынбасары бекітеді.
- * Қорытындыда арнайы құралдарды қолданудың адамы, орны, уақыты және мән-жайлары туралы мәліметтер, оларды қолданған қызметкерлер туралы деректер, оларды қолданудың заңдылығы туралы тұжырымдар қамтылуға тиіс. Қорытындыға растайтын материалдар қоса беріледі.

АЗАПТАУ ФАКТІЛЕРІ БОЙЫНША ҚАДАМДЫҚ ІС-ҚИМЫЛДАР

- Қадам 1. Арнайы немесе түзеу мекемесінде азаптауды, рұқсат етілмеген ықпал ету шараларын қолдану туралы мәліметтер болған немесе өтініш түскен кезде прокуратура қызметкері дереу жоғары тұрған прокуратураға телефон арқылы хабарлауға және тексеру жүргізу үшін мекемеге баруды жүзеге асыруға міндетті.
- * Қадам 2. Азаптауды қолдану фактісін тексеру барысында оқиға орнына келген прокурордың іс-әрекеті оқиға болған жерді (фото-Бейне тіркеумен) қарап-тексерудің толықтығы мен объективтілігін қамтамасыз етуге, ІІО-ның жедел-тергеу тобына, қарап-тексеруге қатысушыларды дұрыс іріктеуге, олардың құқықтары мен міндеттерін түсіндіруге бағытталуы тиіс. Азаптауды қолдану үшін қандай заттар пайдаланылғанын анықтау, қылмыс іздері болған кезде оларды алып қоюды жүргізу қажет (қарап тексеруді жүргізу тәртібіне қойылатын талаптар ҚР ҚПК-нің 220-бабымен және 27-тарауымен регламенттеледі).
- * Қадам 3. Дене жарақаттарының болуын және уақтылы медициналық көмек көрсетуді тексеріңіз. Сот-медициналық сараптаманы дереу тағайындаңыз (сарапшыға сұрақтар: дене жарақаттары бар ма? Егер бар болса, онда механизм, локализация, ауырлық дәрежесі, ескіру мерзімі қандай?).
- * Қадам 4. Азаптауларды қолдану фактісін анықтау үшін бейнебақылау камераларының жазбаларын қарап шығу (орнатқан кезде дереу бейнежазбаны алу).
- * Қадам 5. Өзіне қатысты азаптаулар қолданылған адамға егжей-тегжейлі сауалнама жүргізу, одан өтініш қабылдау (сұрау салу кезінде мекеме қызметкерлерімен өзара іс-қимылдың барлық егжей-тегжейін, өтініш берушіге дене жарақаттарын келтірудің мән-жайларын анықтау). Арыз берушіге жасалған қылмыс туралы көрінеу жалған сөз жеткізгені үшін ҚК-нің 419-бабы бойынша қылмыстық жауаптылық туралы ескертіледі. Оқиға куәгерлеріне, мекеме қызметкерлеріне сұрау салу арқылы азаптауды қолданудың мән-жайлары мен себептерін анықтау. Жиналған материалдарды зерттеп, мекеме қызметкерлерінің іс-әрекеттеріне құқықтық баға беріңіз.
- * Қадам 6. Тексеру материалдары облыс прокуратурасы басшылығының келісімі бойынша облстың сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызмет не арнайы прокурорлар басқармасына беріледі.
- * Қадам 7. Азаптауды қолдануға жол берген лауазымды адамдардың жауаптылығы туралы мәселе қоя отырып, прокурорлық қадағалау шараларын қолдануға негіздер болған кезде.
- * Қадам 8. Тексеру нәтижелері бойынша 24 сағат ішінде жоғары тұрған прокуратураға арнайы хабарлама жолдансын (азаптауды қолдану күнін, уақытын, орнын және мән-жайын, азаптаулар қолданылған адамның сауалнамалық мәліметтерін және оларды қолданған лауазымды адамдардың деректерін көрсету).

ӘКІМШІЛІКТІҢ ІС-ӘРЕКЕТІНЕ ҚАМАУДАҒЫЛАРДЫҢ ӨТІНІШТЕРІ БОЙЫНША ТЕКСЕРУ ЖҮРГІЗУ КЕЗІНДЕГІ ПРОКУРОРДЫҢ ІС-ӘРЕКЕТІ

Қадам 1. Мекеме әкімшілігінің әрекетіне / әрекетсіздігіне өтінішті қарау кезінде прокуратура қызметкері мекемеге баруды жүзеге асырады. Мекемеде мекеме басшысын тексеру жүргізу қаулысымен таныстырады (өтінішті мекеме әкімшілігіне беруді болдырмау). Тексеру барысында жанжалды жағдайларды тудыруға себеп бермей, өзін сыпайы және әдепті ұстау, мекемені аралау және сотталғандарға пікіртерім жүргізу қажет (өздеріне қатысты өтініш келіп түскен адамдарды тартпау).

- * Қадам 2. Мекемеде мүдделі қызметкерлер болмаған кезде өтініш берушіні қабылдау, өтініш беруге негіз болған мән-жайлар туралы егжей-тегжейлі сұрау, заңнаманың кім және қандай нормалары бұзылғанын, олардың салдарын анықтау (қажет болған жағдайда сауалнаманың бейнежазбасы жүзеге асырылады).
- * Қадам 3. Өтініш берушінің жеке басын зерделеу, оны сипаттайтын деректерді талап ету, оқиганың куәгерлері мен өздеріне қатысты өтініш келіп түскен мекеме қызметкерлерінен, қажет болған жағдайда онымен бірге ұсталатын адамдардан сұрау қажет.
- * Қадам 4. Егер өтініште оқиганың күні мен орны, оқиғасы мен тұлғалары туралы нақты дәлелдер көрсетілсе, бейнебақылау камераларының жазбаларын қарау қажет болған жағдайда.
- * Қадам 5. Жағдайларға байланысты құжаттаманы зерделеу, заттар мен үй-жайларды тексеру қажет (егер оларды алуға негіз болса, қажетті құжаттар мен заттар). Заңдылықтың бұзылуы анықталған жағдайда фото-бейнетүсірілімге жазып, анықтама (акт) жасау.
- * Қадам 6. Қандай да бір дене жарақаттары, аурулары болған кезде сот-медициналық куәландыруды тағайындау және медициналық көмек көрсету жөнінде шаралар қабылдау қажет.
- * Қадам 7. Жағдайларды және жиналған материалдарды зерттеу нәтижелері бойынша мекеме әкімшілігінің іс-әрекеттеріне баға беріңіз. Негіздер болған жағдайда прокурорлық ден қою шараларын қабылдау. Заңда көзделген мерзімде өтініште көрсетілген барлық дәлелдер бойынша өтініш берушіге толық жауап беру.

Ұсынылатын әдебиеттер

- * 2014 жылғы 5 шілдедегі № 234-V ҚРЗ қылмыстық-атқару кодексі;
- * Қазақстан Республикасының қылмыстық процестік кодексі 2014 жылғы 4 шілдедегі № 231-V ҚРЗ;
- * Қазақстан Республикасының "Прокуратура туралы" 2017 жылғы 30 маусымдағы № 81-VI Заңы
- * Қылмыстық жазаларды орындаудың және мемлекеттік мәжбүрлеудің өзге де шараларын қолданудың заңдылығына прокурорлық қадағалауды ұйымдастыру жөніндегі Нұсқаулық (Қазақстан Республикасы Бас Прокурорының 2017 жылғы "13" қыркүйектегі № 104 бұйрығымен бекітілген).